

De start van de Gezonde Sportkantine

Uitkomsten 0-meting GSK

Ine Pulles
Janine van Kalmthout

Inhoudsopgave

Samenvatting	3
Inleiding	4
Achtergrond sportverenigingen	5
Kantinegebruik	6
Eerste gevoel bij Gezonde Sportkantine	7
Aandacht voor gezonde voeding en drank	8
Huidig assortiment - voeding	9
Meest verkochte voeding	10
Huidig assortiment - dranken	11
Meest verkochte dranken	12
Gezonde(re) producten in huidig assortiment	13
Alcohol in de sportkantine	14
Naar een Gezonde Sportkantine	15
Ondersteuning & begeleiding bij Gezonde Sportkantine	16
Struikelblokken Gezonde Sportkantine	17
Contactgegevens	18

Samenvatting

- 92 procent van de sportverenigingen heeft een positief gevoel bij de Gezonde Sportkantine. Toch geeft 42 procent aan sceptisch te zijn.
- 78 procent van de sportverenigingen geeft aan bezig te zijn met gezonde voeding en drank.
- Sportverenigingen geven aan dat de beperkte houdbaarheid van verse en gezonde producten en het gebrek aan acceptatie van de leden struikelblokken zijn om over te gaan op de Gezonde Sportkantine.
- 73 procent van de sportverenigingen ziet de verantwoordelijkheid die zij hebben als reden om over te gaan naar gezondere producten in de kantine.
- Gezondere producten in het huidige assortiment van sportkantines zijn voornamelijk dranken (bronwater en light- of zero-frisdranken).

Bovenstaande punten suggereren dat er genoeg potentieel is voor de Gezonde Sportkantine. Sportverenigingen zijn zich bewust van de verantwoordelijkheid die zij als club dragen en de maatschappelijke relevantie van een gezond(er) aanbod in de sportkantine. Toch behoren de minder gezonde producten nog altijd tot het assortiment en de meest verkochte producten. Dit heeft ermee te maken dat het voor verenigingen lastig is om met verse producten te werken, vanwege beperkte houdbaarheid en omdat dat de vraag naar ongezondere producten als bittergarnituur en een broodje bal onder leden aanwezig is.

Of er daadwerkelijk minder ongezonde en meer gezonde producten in het assortiment van de sportkantines terecht komen, zal moeten blijken uit de resultaten van de 1-meting.

Inleiding

Jongeren op Gezond Gewicht (voorheen Convenant Gezond Gewicht) zet zich in om de stijgende trend van overgewicht en obesitas om te buigen in een daling. Een van de aandachtspunten daarbij is gezonde voeding in de sport. De Gezonde Sportkantine (GSK) is een project dat zich hierop richt.

Inmiddels zijn meer dan 350 sportverenigingen aan de slag gegaan met de Gezonde Sportkantine. Alle verenigingen die deelnemen aan dit project, vullen bij aanvang een vragenlijst in (0-meting). Als de verenigingen ongeveer een jaar bezig zijn, vullen ze een tweede vragenlijst in (1-meting). Op deze manier worden ontwikkelingen gedurende het project bij de verenigingen gevolgd. De vragen gaan over het aanbod in de kantine, de werkwijze van verenigingen, verantwoordelijken, taakverdeling et cetera. De vragenlijsten zijn ontwikkeld door Jongeren op Gezond Gewicht.

Jongeren op Gezond Gewicht heeft een database van de Gezonde Sportkantine samengesteld. In deze database worden de ingevulde vragenlijsten van de 0- en 1-meting door medewerkers van de Gezonde Sportkantine opgeslagen. Op dit moment zijn er gegevens beschikbaar van de 0-meting en nog niet van de 1-meting. De vragenlijst van de 0-meting is door 202 sportverenigingen ingevuld. De resultaten van deze 0-meting zijn door het Mulier Instituut geanalyseerd.

In deze rapportage worden de resultaten van de 0-meting per onderwerp kort beschreven. Op enkele sheets worden onder het kopje 'Aanvullend' resultaten vermeld die niet zijn opgenomen in de figuren. De volledige tabellen met de resultaten per vraag staan in het bijgeleverde tabellenboek.

Achtergrond GSK sportverenigingen

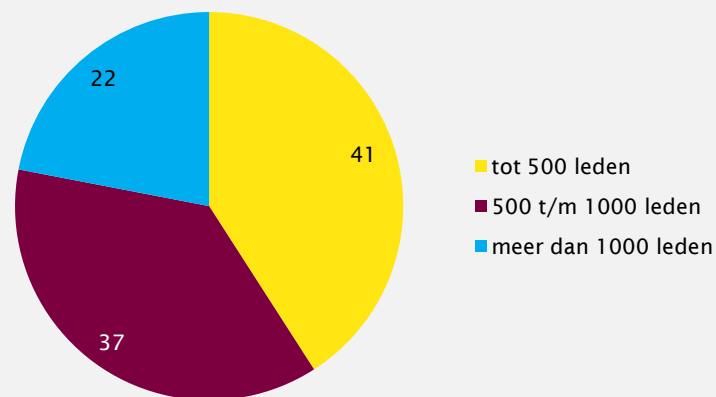
- Ongeveer een kwart van de sportverenigingen in Nederland met een eigen kantine is een voetbalvereniging. In de pilot Gezonde Sportkantine is vier op de tien sportverenigingen een voetbalvereniging. Dit betekent dat de voetbalverenigingen in de pilot Gezonde Sportkantine oververtegenwoordigd zijn.
- De sporten die door sportverenigingen in de pilot Gezonde Sportkantine worden aangeboden, zijn voornamelijk veldsporten.
- Een op de vijf GSK sportverenigingen telt meer dan 1000 leden. De meeste sportverenigingen tellen tot 500 of 500 tot en met 1000 leden. Van de sportverenigingen in Nederland heeft 91 procent tot en met 500 leden, de meerderheid (56%) heeft zelfs maximaal 100 leden. Hiermee zijn de grote sportverenigingen in de pilot Gezonde Sportkantine oververtegenwoordigd.

Vier op de tien sportverenigingen in de pilot Gezonde Sportkantine is een voetbalvereniging

Tabel 1. Sporttakken

	Aantal	Percentage
Voetbal	79	39
Hockey	35	17
Tennis	20	10
Omni	19	9
Korfbal	11	5
Atletiek	8	4
Sportcentrum	6	3
Honk- en softbal	5	3
Zwemmen	4	2
Tafeltennis	3	2
Volleybal	3	2
Handbal	3	2
Watersport	2	1
Roeien	1	1
Badminton	1	1
Handboogschieten	1	1
Basketbal	1	1
	202	100

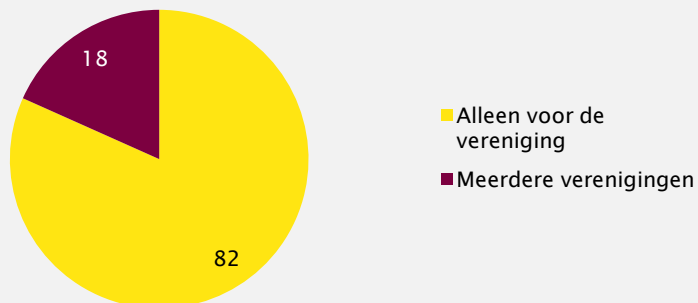
Figuur 1. Grootte van GSK sportverenigingen - aantal leden

* 70 ontbrekende waarden (35%)

Kantinegebruik

Figuur 2. Is uw kantine alleen voor uw eigen vereniging of wordt deze gedeeld met meerdere verenigingen?

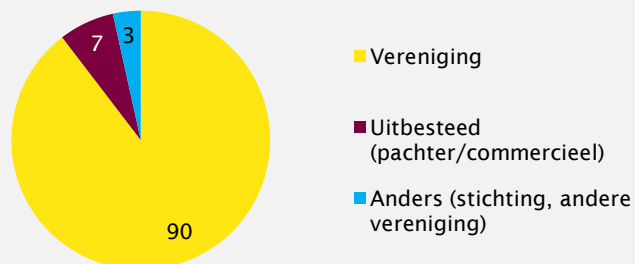
- Acht op de tien sportverenigingen delen de kantine niet met meerdere verenigingen.
- De verantwoordelijkheid van de kantine en het assortiment van de kantine ligt vaak bij de vereniging zelf.

Aanvullend

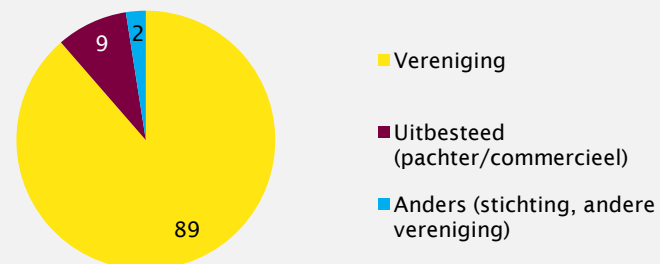
- Negen op de tien sportverenigingen die zelf verantwoordelijk zijn voor de kantine, hoeven de kantine niet met andere verenigingen te delen.
- Van de sportverenigingen die de verantwoordelijkheid over de sportkantine uitbesteden, moet de helft de kantine met meerdere verenigingen delen.

De verantwoordelijkheid van het assortiment in de kantine ligt vaak bij de verenigingen zelf

Figuur 3. Waar ligt de verantwoordelijkheid van de kantine?

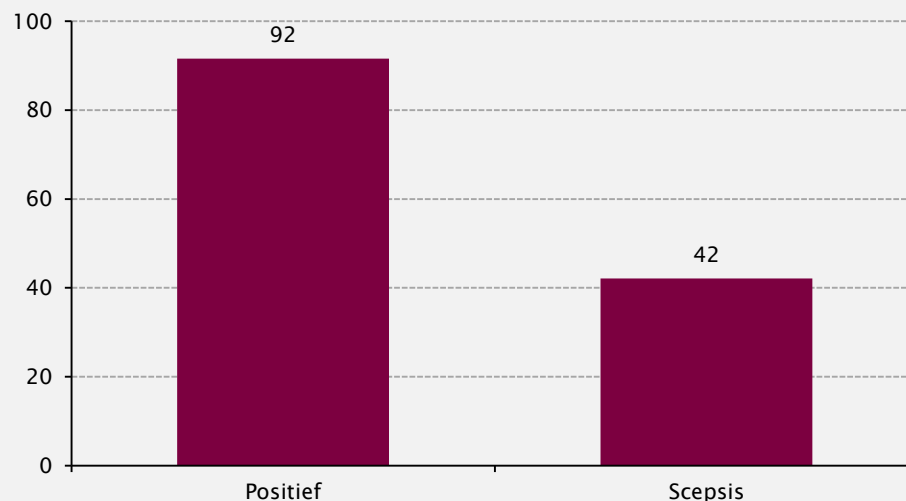

Figuur 4. Wie bepaalt het assortiment van uw sportkantine?

Eerste gevoel bij Gezonde Sportkantine

Figuur 5. Wat is uw eerste gevoel als u denkt aan de Gezonde Sportkantine?

92 procent van de GSK sportverenigingen heeft een positief gevoel bij de Gezonde Sportkantine

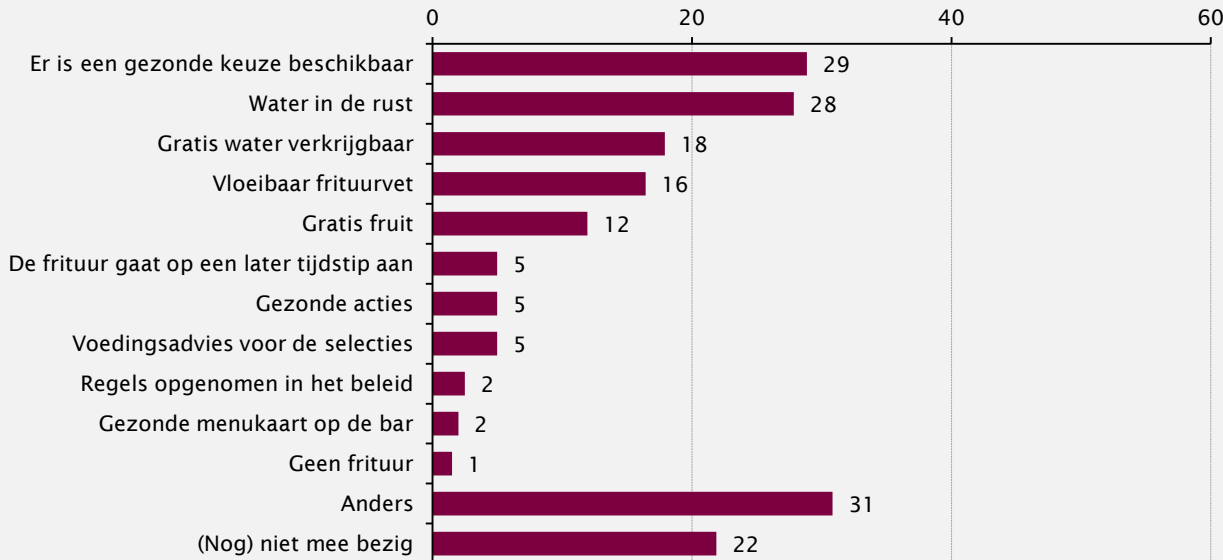
• Bijna alle sportverenigingen hebben een positief gevoel bij de Gezonde Sportkantine. Toch geven vier op de tien sportverenigingen aan tegelijkertijd sceptisch te zijn. Dit duidt erop dat zij belemmeringen en knelpunten ervaren of verwachten bij het realiseren van een gezondere sportkantine.

Aanvullend

• Wanneer de verantwoordelijkheid van de kantine wordt uitbesteed aan een pachter of commerciële partij, zijn sportverenigingen minder positief over de Gezonde Sportkantine (79%) dan wanneer een sportvereniging zelf verantwoordelijk is voor de kantine (92%).

Aandacht voor gezonde voeding en drank

Figuur 6. Op welke manier besteedt de vereniging/kantine reeds aandacht aan gezonde voeding/drank? (meerdere antwoorden mogelijk)

Anders, namelijk:

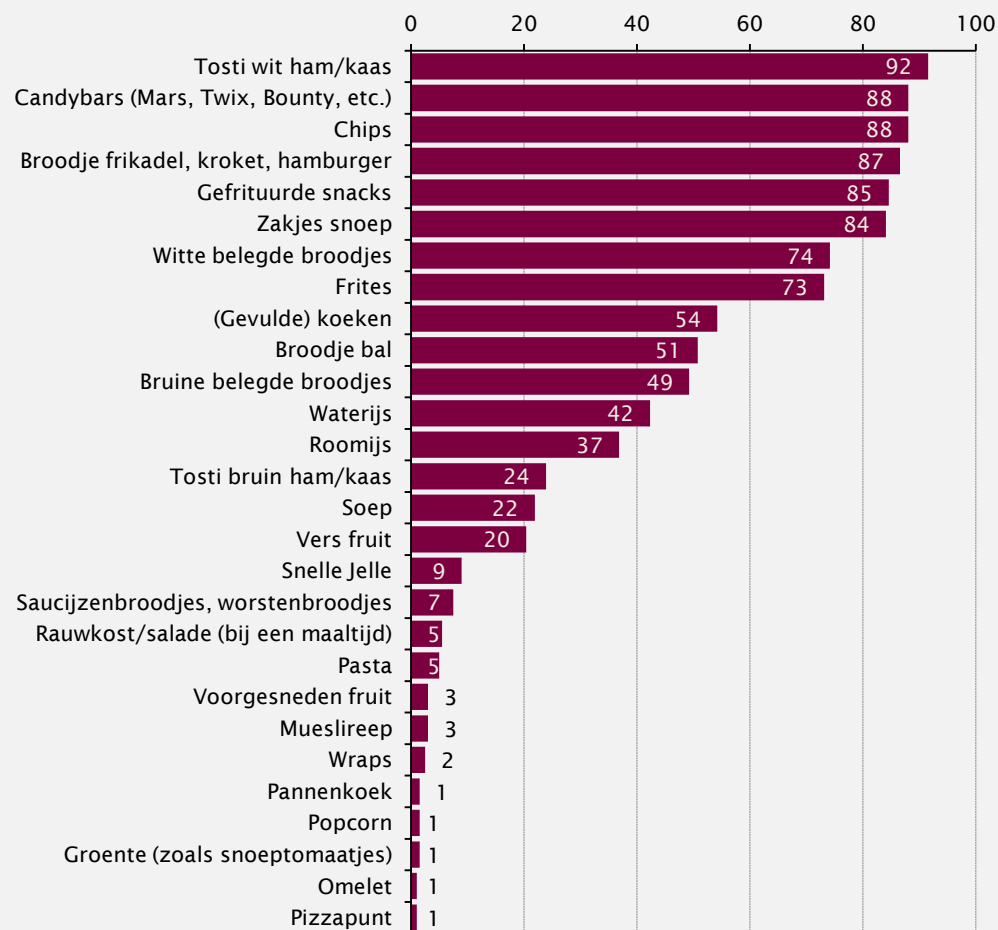
- Gaan er nu mee starten
- Alcoholbeleid
- Bij (jeugd)toernooien alleen gezond aanbod
- Energydrinkjes uit het assortiment gehaald
- Fruit en groenten (snoeptomaatjes) tegen lage prijs

78% van de sportverenigingen besteedt aandacht aan gezonde voeding en drank

- Ongeveer een kwart van de sportverenigingen geeft aan (nog) niet bezig te zijn met gezonde voeding en drank. Driekwart van de sportverenigingen besteedt hier dus al wel aandacht aan.
- Een derde van de sportverenigingen geeft aan dat er een gezonde keuze in het assortiment van de kantine beschikbaar is en dat zij op deze manier aandacht aan gezonde voeding besteden. Ook wordt er aandacht besteed aan het drinken van water in de rust van wedstrijden.
- Er lijken nog nauwelijks regels omtrent gezonde voeding in het beleid van de vereniging of kantine te zijn opgenomen.

Huidig assortiment - voeding

Figuur 7. Welke voedingsproducten heeft u in het huidig assortiment? (meerdere antwoorden mogelijk)

Vers fruit is bij een op de vijf verenigingen onderdeel van het assortiment.

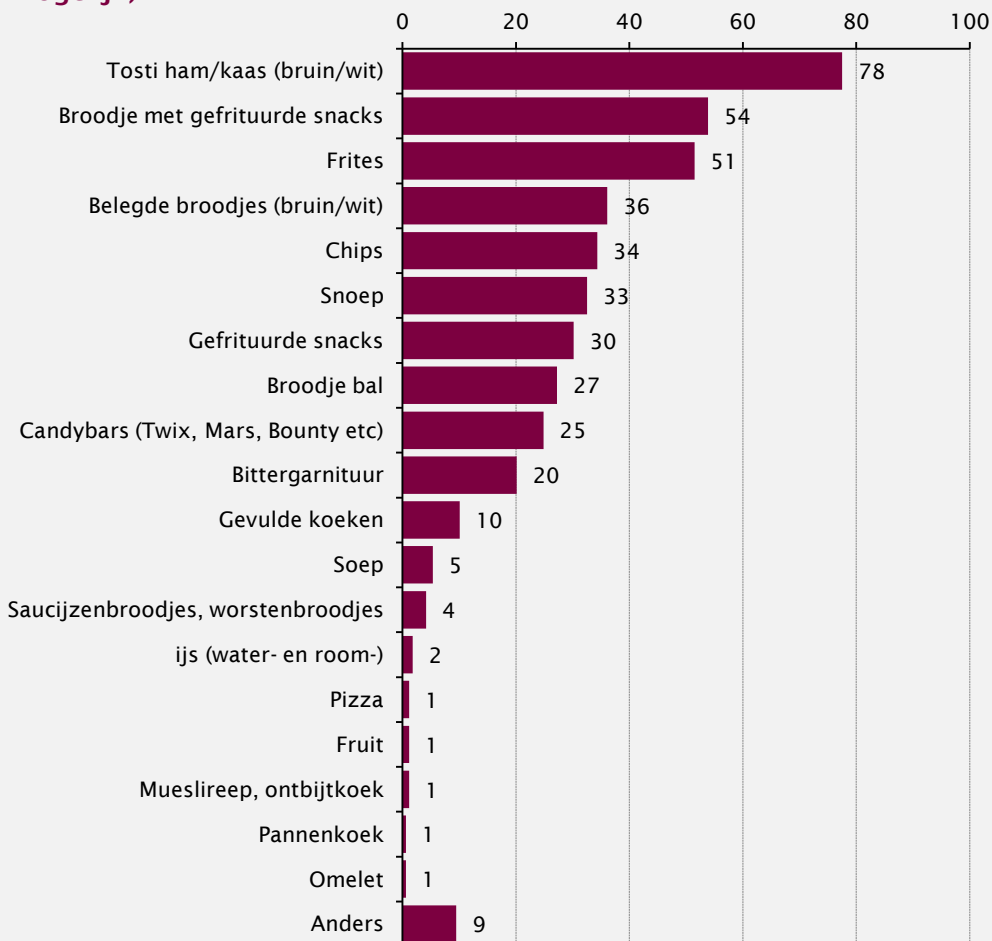
- Bij negen op de tien sportverenigingen behoren tosti's ham/kaas, snoeprepen, chips en/of broodjes frikadel, kroket of hamburger tot het assortiment van de sportkantine. Ook gefrituurde snacks, zakjes snoep en friet zijn vaak onderdeel van het assortiment.
- Vers fruit behoort bij een op de vijf verenigingen tot het assortiment van de kantine, salade bij slechts 5 procent en gezondere producten als rijstwafels, huzarenslaatjes en yoghurt bij geen enkele vereniging.

Aanvullend

- Chips, zakjes snoep, (gevulde) koeken en waterijs zijn vaker terug te vinden in kantines die in beheer zijn van de sportvereniging zelf. Vers fruit, salade, pasta en voorgesneden fruit behoren vaker tot het assortiment van een verpachte kantine. Daar staat tegenover dat er ook vaker frituur op de menukaart staat.

Meest verkochte voeding (top 5)

Figuur 8. Meest verkochte voeding (top 5) (meerdere antwoorden mogelijk)

De drie meest verkochte etenswaren zijn ongezond

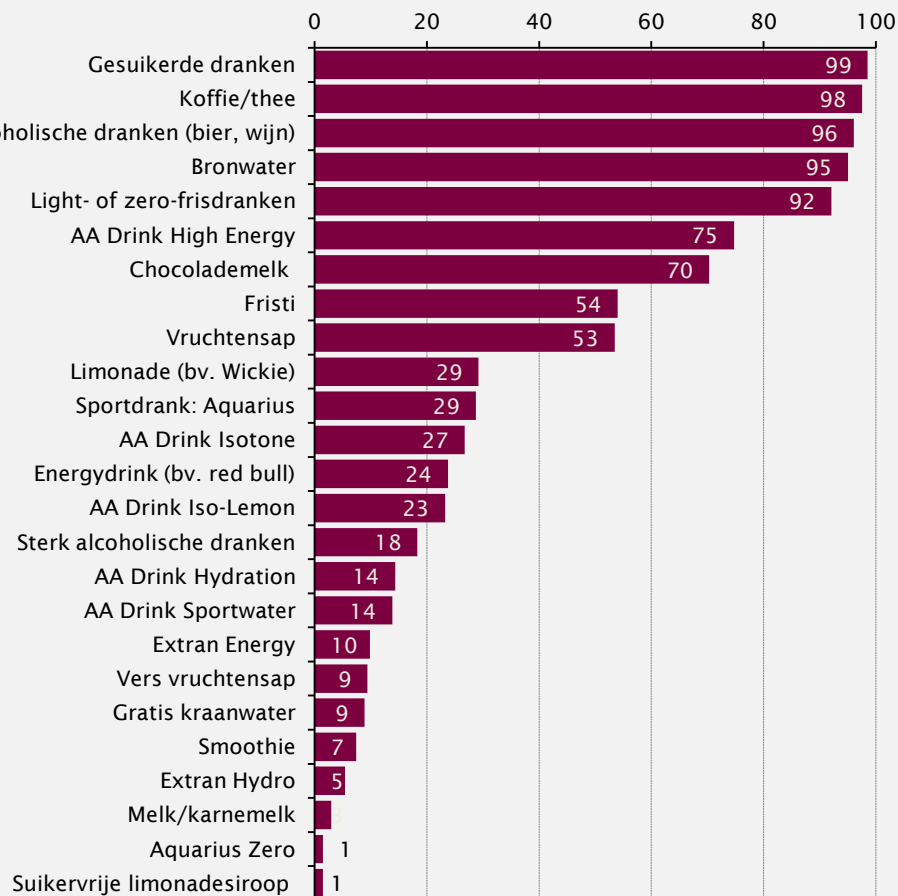
- Een tosti ham/kaas blijkt het meest verkochte product in de sportkantine.
- Frituur is ook erg populair: in ongeveer de helft van de sportkantines behoort een broodje met een gefrituurde snack en/of friet tot de top 5 van meest verkochte etenswaren.

Aanvullend

- Belegde broodjes behoren met name in de verpachte kantines tot de top 5 van meest verkochte etenswaren. Ook worden in verpachte kantines meer tosti's en pizza's verkocht dan in kantines in beheer van de sportvereniging.
- In kantines in het beheer van de sportvereniging behoren broodjes bal, snoep, gefrituurde snacks en bittergarnituur vaker tot de top 5 van meest verkochte etenswaren dan in verpachte kantines.

Huidig assortiment - dranken

Figuur 9. Welke dranken heeft u in het huidig assortiment? (meerdere antwoorden mogelijk)

* Op sheet 8 'Aandacht voor gezonde voeding en drank' zagen we eerder dat 18 procent van de sportverenigingen aandacht besteedt aan gezonde voeding en drank door gratis water aan te bieden.

Vers vruchtensap en gratis kraanwater zijn in een klein aantal sportkantines (9%) onderdeel van het assortiment.

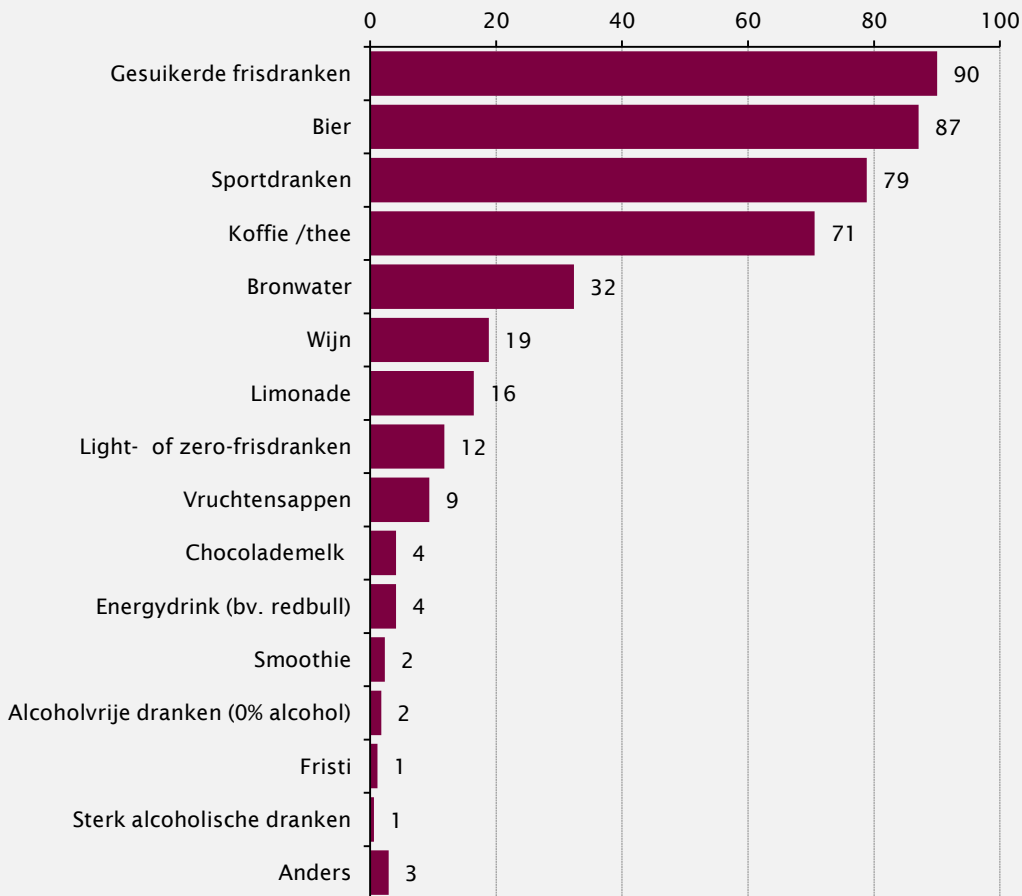
- Bij nagenoeg alle sportverenigingen behoren gesuikerde dranken, koffie en thee, zwak alcoholische dranken als bier en wijn, bronwater en light-frisdranken tot het assortiment van de kantine.
- In ongeveer de helft van de sportkantines behoort vruchtensap tot het assortiment. Vers vruchtensap is aanzienlijk minder vaak onderdeel van het assortiment (9%).
- In slechts een klein aantal sportkantines (9%) wordt gratis kraanwater aangeboden.*

Aanvullend

- Vers vruchtensap, smoothies en limonade behoren vaker tot het assortiment van kantines die zijn uitbesteed aan een pachter of commerciële partij. Energydrink wordt vaker aangeboden bij kantines in het beheer van de sportvereniging.

Meest verkochte dranken (top 5)

Figuur 10. Meest verkochte dranken (top 5) (meerdere antwoorden mogelijk)

Gesuikerde dranken worden het meest verkocht

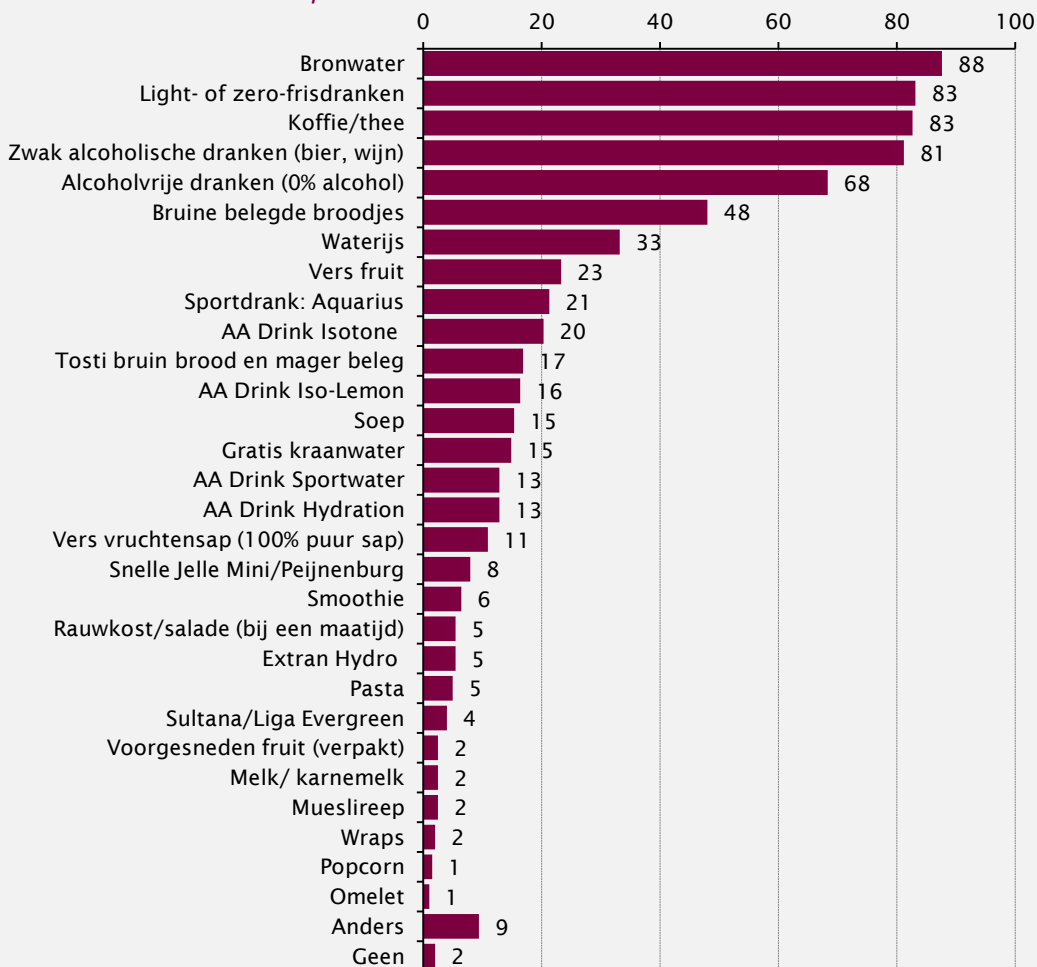
- De meest verkochte dranken in de sportkantine zijn gesuikerde frisdranken, bier, sportdranken en koffie en thee.
- Bij een derde van de sportverenigingen behoort bronwater tot de vijf meest verkochte dranken.

Aanvullend

- Bij sportverenigingen die zelf de kantine beheren, zijn gesuikerde frisdranken en bier de meest verkochte dranken. Bij verpachte sportkantines zijn dat gesuikerde frisdranken en koffie en thee (gevolgd door bier).
- Bier wordt vaker genuttigd in een kantine die in beheer is van de sportvereniging. Koffie en thee en limonade worden weer meer verkocht in verpachte kantines.

Gezonde(re) producten in huidig assortiment

Figuur 11. Welke gezonde(re) producten zijn volgens u al onderdeel van het huidig assortiment? Ga hierbij uit van 'minder zout, minder vet, minder zoet, minder alcohol' dan in standaardproducten

'Gezonde(re)' producten zijn vooral dranken

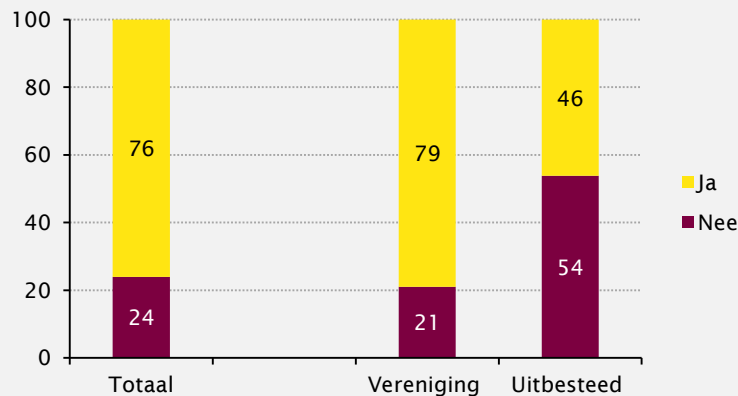
- Gezondere producten in het huidige assortiment van sportkantines zijn voornamelijk dranken.
- Bronwater, light- of zero-frisdranken en koffie en thee zijn in veel kantines als gezonde(re) producten onderdeel van het assortiment.
- Zwak alcoholische dranken als bier en wijn en alcoholvrije dranken zijn bij veel verenigingen onderdeel van het 'gezonde(re)' assortiment.
Over het algemeen worden deze dranken echter niet als gezond(er) beschouwd.

Aanvullend

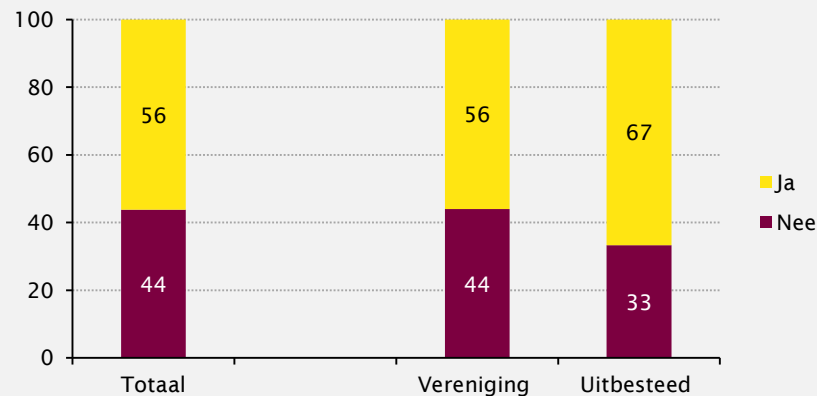
- Bruine belegde broodjes, vers fruit, salade en pasta behoren vaker tot het 'gezonde(re)' assortiment in verpachte kantines.

Alcohol in de sportkantine

Figuur 12. Zijn er vaste schenktijden voor alcohol?

Figuur 13. Is er reclame voor alcohol in de kantine en rondom de velden?

Driekwart van de sportverenigingen doet mee aan een alcoholcampagne. Een groot deel doet mee aan NIX<18 en ongeveer de helft aan 100% BOB (niet in figuur).

- Driekwart van de sportverenigingen hanteert vaste schenktijden voor alcohol.**

Aanvullend

- Bij sportverenigingen waar de verantwoordelijkheid van de kantine is uitbesteed, is minder vaak sprake van vaste schenktijden voor alcohol dan bij verenigingen die zelf verantwoordelijk zijn voor de kantine.

- Bij meer dan de helft van de sportverenigingen wordt reclame gemaakt voor alcohol.***

Aanvullend

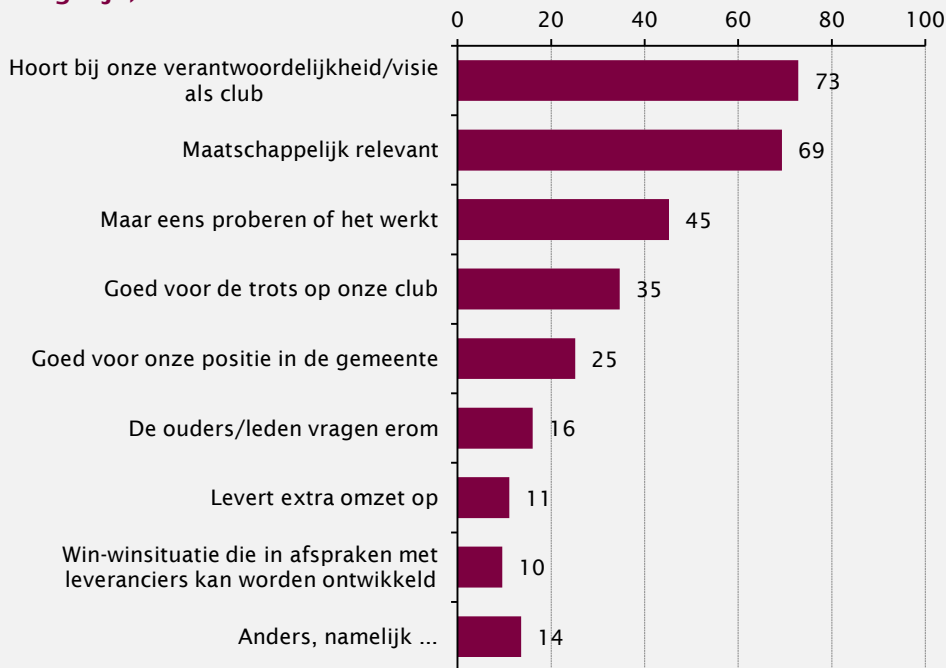
- In kantines waarover de verantwoordelijkheid is uitbesteed, wordt vaker reclame gemaakt voor alcohol.

** Verenigingen houden rekening met jeugdleden en schenktijden zijn vaak vastgesteld door gemeente en wet- en regelgeving.

*** Reclame van biermerken: op de tap, bierviltjes, handdoekjes, parasols etc. Reclame voor speciaalbieren (in de kantine) en voor plaatselijke kroegen (op reclameborden).

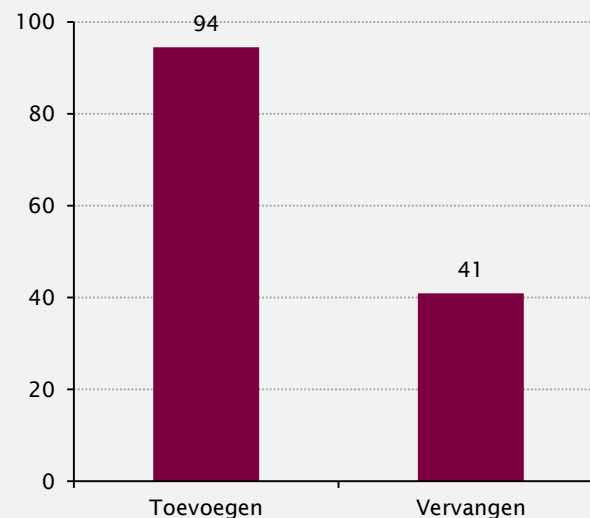
Naar een Gezonde Sportkantine

Figuur 14. Wanneer u besluit om over te gaan naar gezondere producten, wat zou daarvan de reden zijn? (meerdere antwoorden mogelijk)

Verenigingen zien gezondere producten als hun verantwoordelijkheid

Figuur 15. Wilt u aan het bestaande assortiment van de Gezonde Sportkantine producten toevoegen of (deels) vervangen?

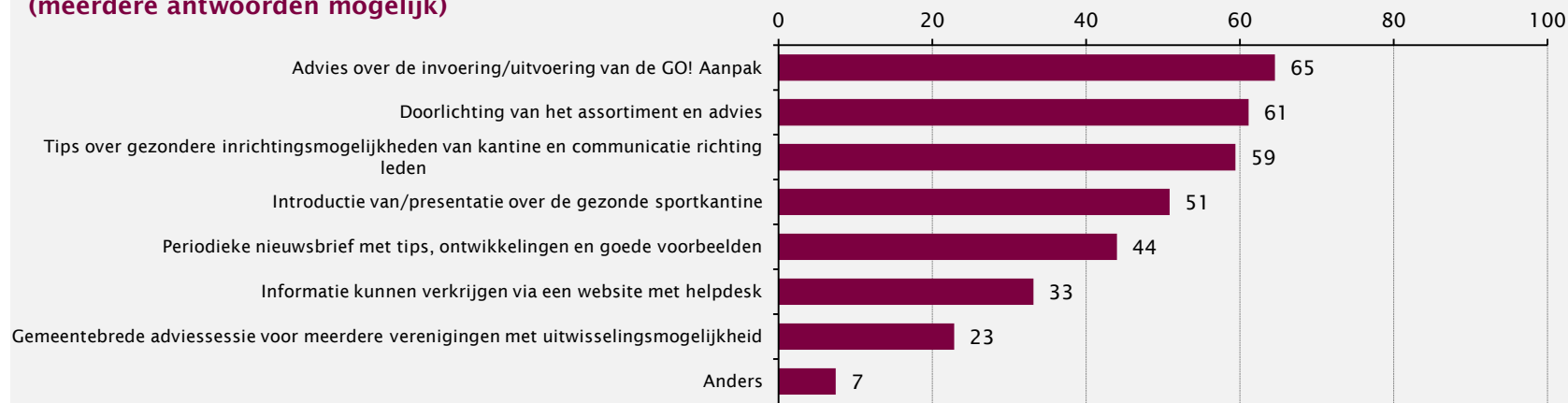

• De belangrijkste reden om over te stappen naar gezondere producten in de kantine, is dat dit bij de verantwoordelijkheid of visie van de club hoort. Een andere vaak genoemde reden is dat een overgang naar gezondere producten maatschappelijk relevant is.

• Bijna alle sportverenigingen zouden iets aan het bestaande assortiment van de Gezonde Sportkantine willen toevoegen. Vier op de tien sportverenigingen zouden iets uit het assortiment willen vervangen door een ander product.

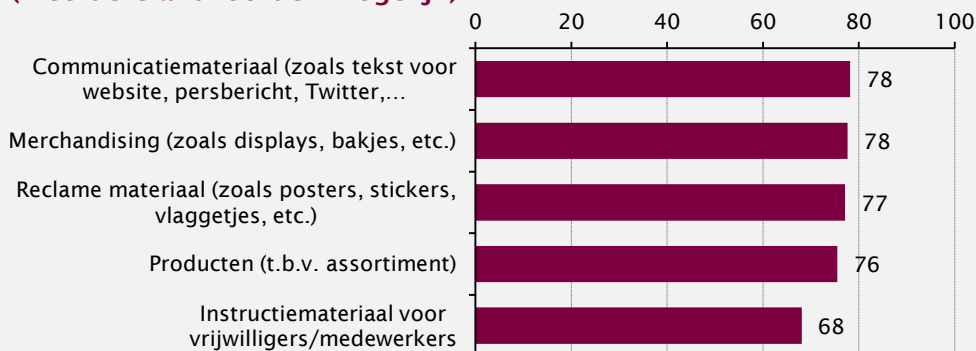
Ondersteuning & begeleiding bij Gezonde Sportkantine

Figuur 16. Heeft u/de vereniging begeleiding nodig om de Gezonde Sportkantine te introduceren en/of te continueren? (meerdere antwoorden mogelijk)

Verenigingen willen op verschillende manieren begeleiding bij het introduceren of continueren van de Gezonde Sportkantine.

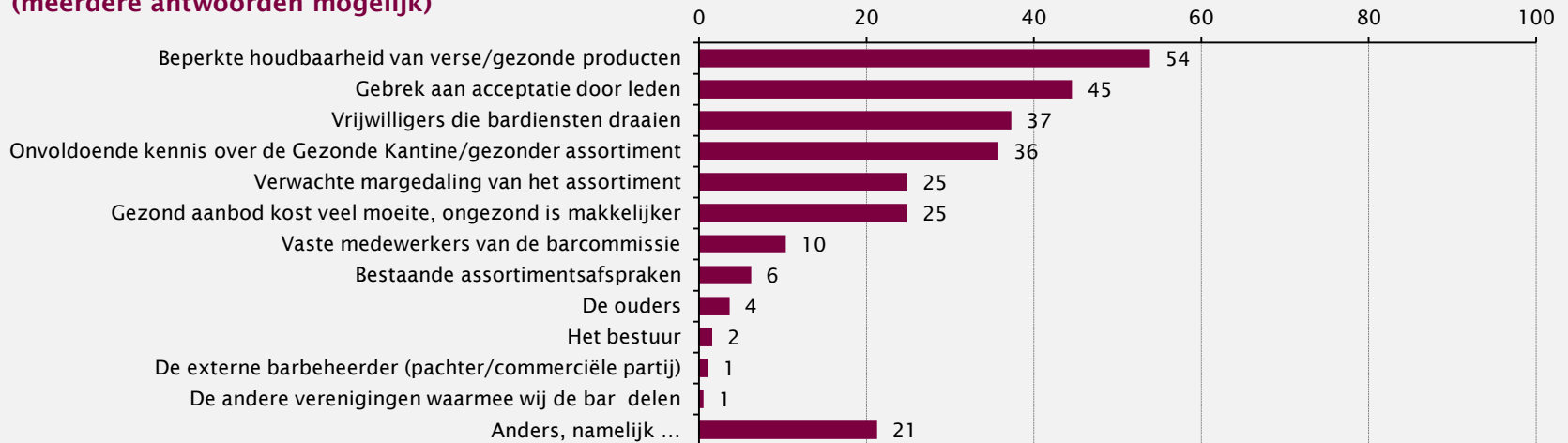
Figuur 17. Wat heeft u aan ondersteunende materialen nodig? (meerdere antwoorden mogelijk)

• Ongeveer twee derde van de sportverenigingen geeft aan behoefte te hebben aan advies over de invoering van de GO!-aanpak, een doorlichting van het assortiment en tips over gezondere inrichtingsmogelijkheden van de kantine en communicatie richting de leden. De helft van de verenigingen geeft daarnaast aan dat zij graag een introductie van of presentatie over de Gezonde Sportkantine krijgen.

Struikelblokken Gezonde Sportkantine

Figuur 18. Wat zijn voor u/de vereniging struikelblokken om over te gaan op de Gezonde Sportkantine? (meerdere antwoorden mogelijk)

Beperkte houdbaarheid van verse producten is grootste struikelblok voor de Gezonde Sportkantine

- Meer dan de helft van de sportverenigingen ziet de beperkte houdbaarheid van verse en gezonde producten als struikelblok om over te gaan op de Gezonde Sportkantine.
- Ook het gebrek aan acceptatie door de leden blijkt een belangrijk struikelblok.
- *Anders, namelijk:* assortiment klein houden, beperkte ruimte, hygiëne. Daarnaast geven 21 verenigingen aan geen struikelblokken te ervaren.

Aanvullend

- Verenigingen die zelf de kantine in beheer hebben, zien de beperkte houdbaarheid van verse producten (57%) als belangrijkste struikelblok.
- Bij sportverenigingen waarbij het beheer van de kantine is uitbesteed, wordt dit minder (15%) als struikelblok beschouwd. Ook is het gebrek aan kennis, een verwachte margedaling van het assortiment en het feit dat een gezond aanbod meer moeite kost dan een ongezond assortiment voor sportverenigingen met een kantine in eigen beheer vaker een struikelblok.

jongeren op gezond gewicht

mulier instituut

mulier instituut
Herculesplein 269
3584 AA Utrecht
t (030) 721 02 20
i www.mulierinstituut.nl

Ine Pulles
i.pulles@mulierinstituut.nl

Janine van Kalmthout
j.vankalmthout@mulierinstituut.nl